

Х

Изх.№

ДО
ПРОФ. Д-Р ХРИСТО ХИНКОВ
МИНИСТЪР НА
ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО

ДО
Д-Р ИВАНКА ШАЛАПАТОВА
МИНИСТЪР НА ТРУДА И
СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

Относно: Медицинска експертиза и нарушени права на хората с увреждания

**УВАЖАЕМИ ПРОФЕСОР ХИНКОВ,
УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ШАЛАПАТОВА,**

В качеството си на обществен защитник, бих искала да изразя пред Вас силното си безпокойство от постъпващите в институцията на омбудсмана многобройни жалби и сигнали от граждани за нарушени техни права при медицинската им експертиза и произтичащата от това невъзможност да ползват своевременно права и подкрепа като хора с увреждания.

Бих искала да отбележа силната си ангажираност към проблемите, които хората с увреждания и техните близки срещат при медицинската си експертиза, и да припомня, че в съответствие с правомощията на институцията съм отправяла редица предложения и препоръки за решаване на проблемите и гарантиране на правата на гражданите.

В тази връзка, бих искала да насоча вниманието към приетите от Народното събрание, по предложение на омбудсмана промени в Закона за хората с увреждания и Закона за здравето, както и приетите от Министерски съвет промени в подзаконовата нормативна уредба, които в голяма степен допринесоха за гарантиране на правата на хората с увреждания, недопускане на прекъсване на социалната подкрепа при залавяне на преосвидетелстването, както и до по-справедливо оценяване на трайно намалената им работоспособност и вида и степента на увреждане.

Същевременно редица проблеми останаха нерешени, в това число:

- Съществено забавяне на експертизата от Териториалните експертни лекарски комисии (ТЕЛК), особено изразено в някои области на страната. Забавянето нарушава права на хора с увреждания, подали заявление-декларация за първично освидетелстване, както и за предсрочно преосвидетелстване, например за влошено състояние, които до постановяване на експертното решение и приключване на

административните процедури са лишени от възможността да ползват права на хора с увреждания, когато най-много се нуждаят от тях. Следва да се отбележи и че не всички права могат да бъдат ползвани за минал период.

- Забавяне на експертната от Националната експертна лекарска комисия (НЕЛК) и най-вече случаите на неколкочкратно последователна отмяна и връщане на ТЕЛК на експертни решения на едно и също лице в рамките на една процедура. Вследствие отмяната на експертното решение на ТЕЛК, до издаване на ново и влизането му в сила, пенсията за инвалидност, както и други социални права на гражданите се спират. Проблем, на който трябва да бъде намерено решение, е и забавеното издаване и изпращане на експертното решение след обявената дата за разглеждане на административното производство. В тази връзка е подходящо да бъде въведен механизъм, чрез който да се гарантира, че НЕЛК няма да има право да връща до безкрай преписката за ново разглеждане от ТЕЛК.

- Удълженият период на влизане в сила на експертните решения, често над месец, през който хората с увреждания са оставени без пенсиите им за инвалидност. Тук е мястото да се акцентира върху положителната практика на структурите в системата на социалното подпомагане за изпълнение на експертните решения непосредствено след издаването им, макар и да не са влезли в сила. По този начин се осигурява възможност на гражданите с увреждания да получат максимално бързо предвидената подкрепа по Закона за хората с увреждания и Закона за личната помощ, като се преодоляват проблемите с дългите срокове за влизане в сила на експертните решения.

Позицията, която институцията е изразявала нееднократно, е, че изпращането на експертното решение от РКМЕ на ТП на НОИ едва след като е проверила, че всички страни са уведомени и срокът за обжалване по чл. 63, ал. 1 е изтекъл, е предпоставка за забавяне на експертната от Медицинските комисии към ТП на НОИ, чиито 14-дневен срок за обжалване започва да тече от получаването на експертните решения, което допълнително удължава времето за отпускане на пенсия за инвалидност и създава условия за нарушаване права на гражданите вследствие на това забавяне. В тази връзка смятам, че е важно да бъде обсъдена възможността за ускоряване възобновяването на полагащите се пенсии на гражданите, като това би могло да бъде постигнато, от една страна, като спрямо Медицинските комисии към ТП на НОИ бъде въведен и прилаган общият принцип за изпращане на издаденото решение на заинтересованите страни. От друга страна, чрез осигуряването на достъп на медицинските комисии до информацията и документацията в електронната система, имаща отношение към експертната и удостоверяваща настоящото здравно състояние на лицата, би могло допълнително да се ускори дейността на комисиите. Добре е да се обсъди и възможността за въвеждане на положителната практика на структурите в системата на социалното подпомагане за изпълнение на експертните решения непосредствено след издаването им и по отношение възобновяването на пенсиите на засегнатите граждани.

- Невъзможност неподвижни хора с тежки увреждания да проведат необходимите за експертната изследвания и консултации, необходими за експертната.

- Проблеми при определяне на пожизнен срок при наличие на дефинитивно състояние и придружаващи заболявания/увреждания, които не са дефинитивни и необходимостта при преосвидетелстването гражданите да представят актуални медицински документи и за дефинитивното състояние. Постъпващите жалби в институцията показват, че е налице различна практика по въпроса в отделни състави на ТЕЛК в страната.

- Субективизъм при оценката, неинформираност за лекарите от състава за ТЕЛК и нееднозначно тълкуване на нормативната уредба и методичните указания, например при оценяване на хора, в това число деца, с генетични аномалии.

- Липса на достъпна и достоверна информация за гражданите относно провеждането на експертизата, обявените в информационната система на медицинската експертиза дати на освидетелстване/преосвидетелстване често не се спазват или решенията се издават по-късно.

- Проблеми в организацията на работа на ТЕЛК на територията на цялата страна, в това число за: неосигурен достъп на хора с увреждания; липса на места за сядане в чакалните; грубо и неуважително отношение към хората с увреждания, деца и техните близки, накърняващи личното им достойнство и нарушаващо техни основни права.

Бих искала да обърна внимание, че на 29.05.2023 г. приключиха обществените консултации по Проект на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на Правилника за устройството и организацията на работа на органите на медицинската експертиза и на регионалните картотеки на медицинските експертизи (ПУОРОМЕРКМЕ). В изготвянето на проекта участваха и представители на организации на хора с увреждания, а в мотивите на вносителя бяха посочени основни проблеми и предложени мерки за тяхното преодоляване.

В хода на общественото обсъждане като омбудсман изразих становище в подкрепа на необходимостта от промени, като същевременно отбелязах възможни проблеми, несъответствия и неясноти в предложените текстове. Акцентирах върху необходимостта да бъдат задълбочено разгледани останалите постъпили в хода на обществените консултации предложения.

За съжаление, 5 месеца по-късно нормативният акт все още не е приет, а посочените по-горе проблеми остават нерешени. В същото време не са предложени и алтернативни решения, освен разкриването на нови три ТЕЛК в страната.

Като приветствам създадената междуведомствена работна група за изготвяне на необходимите нормативни промени по отношение на медицинската експертиза, с оглед значителните забавяния в медицинската експертиза и продължаващото нарушаване на правата на огромен брой уязвими граждани, препоръчвам да бъдат взети допълнителни мерки в спешен порядък за ускоряване на процеса по извършване на експертизата и възобновяване на пенсиите за инвалидност до изготвянето и извършването на необходимата цялостна реформа в областта.

В качеството си на омбудсман очаквам в максимално кратък срок да се постигне трайно решаване на проблемите и да се гарантират напълно и без забавяне правата на хората с увреждания при медицинската им експертиза и произтичащите от нея права.

На основание чл. 28 от Закона за омбудсмана очаквам да ме информирате за Вашето становище и предприетите действия в разумен срок.

С уважение,

**ПРОФ. Д-Р ДИАНА КОВАЧЕВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**